

Betänkandet SOU2018:57 Barns och ungas läsning – ett ansvar för hela samhället
(dnr Ku2018/01470/KO)

Sammanfattning

Svenska barnboksinstitutet (Sbi) instämmer i stort i de förslag som presenteras i betänkandet. Vi noterar dock att frågor som berör fortbildning och kompetensutveckling för den i betänkandet "indirekta" målgruppen, dvs. vuxna, saknar skrivningar om Svenska barnboksinstitutet som samarbetspart. Sbi har kompetens som kan komma fler till del och kan ha ett större uppdrag inom detta område. Vi bedriver redan kompetensutveckling för förmedlare och vi har möjlighet att initiera och driva forskningsprojekt om t.ex. läsvanor och digitaliseringens effekter om särskilda medel till detta tilldelas. Vidare bör institutet ingå i det föreslagna Läsrådet.

Allmänna synpunkter

Det är positivt att Betänkandet ger en samlad bild av vilka insatser som görs och kan göras för barns läsning i Sverige. Vikten av fortbildning och kompetensutveckling för vuxna inom alla områden – förskolan, skolan, fritidshem, bibliotek och gymnasium – understryks särskilt och utförligt i Betänkandet. Detta har Sbi uppmärksammat tidigare och påtalat till bland andra Läsdelegationen, Kulturrådet och till utredaren för En nationell biblioteksstrategi, varför vi särskilt välkomnar den tydlighet som Betänkandet nu betonar detta med. Det slås fast hur viktig den verksamhet är som Svenska barnboksinstitutet har bedrivit sedan drygt 50 år tillbaka, nämligen att öka kunskapen om barn- och ungdomslitteratur bland förmedlarna, öka statusen för barnboken och alla som arbetar med den samt stärka dess ställning. Eftersom en av Sbi:s största målgrupper är just förmedlarna vill institutet självklart vara delaktigt i det framtida arbetet kring detta. Sbi har möjlighet att göra insatser inom en rad olika områden, under förutsättning att institutet får ett uppdrag och finansiering för genomförande. Se vidare nedan hur dessa insatser skulle kunna utformas.

Bakgrund

Svenska barnboksinstitutet har den samlade kunskapen om barn- och ungdomslitteraturen, tillgängliggör kunskap och forskning om denna genom bland annat programverksamhet samt har ett brett kontaktnät inom barnbokssverige och på universitet och högskolor i Sverige och Norden. Sbi kan därför exempelvis initiera olika former av kompetensutvecklingsprojekt och åta oss olika forskningsuppdrag. Institutet är utsedd medelförvaltare av Vetenskapsrådet, Forte och Formas och driver egna nationella forskningsprojekt, bland annat ett om Barnbiblioteket Saga, en av de största läsfrämjandesatsningarna genom tiderna i Sverige, till vilket 13 forskare från olika lärosäten är knutna. I institutets specialbibliotek kan forskare, studenter, förmedlare och andra ta del av en stor barnbokssamling, en av världens största samlingar teoretisk litteratur inom området, flera specialsamlingar samt annat arkivmaterial. Det som gör institutet speciellt är den miljö vi kan erbjuda, den samlade kunskapen och närheten till litteraturen.

Avsnitt 8, Bibliotek och läsfrämjande s. 133 ff.

Förslag och bedömning gällande bibliotek och läsfrämjande

I Betänkandet uppmärksammas bristen på stöd till kompetensutveckling för förmedlare, se till exempel s. 149 ff.

Sbi stödjer förslaget om att öka kompetensutvecklingen för förmedlare. Vi har under alla år sett ett stort behov av kompetensutveckling för förmedlare och har genom åren vid upprepade tillfällen pekat på det ständiga behovet av fortbildning för denna grupp. Dock saknas det statliga medel för just förmedlarna. De läsförmedlingsmedel som till exempel Kulturrådet har att fördela kan idag inte ges till kompetensutveckling för vuxna förmedlare. Sbi har flera gånger påtalat faran av att exempelvis bibliotekariers kompetens vad gäller ny barn- och ungdomslitteratur och forskningen om denna hänger på fritidsläsning, det vill säga gratis kompetensutveckling. (Se s. 147 om gratisarbete och s. 152 om att läsning av litteratur borde ingå i bibliotekariens löpande kompetensutveckling.)

Sbi kan erbjuda kompetensutveckling bland annat genom institutets årliga Bokprovning, ett verktyg och en hjälp till orientering i nyutkommen barn- och ungdomslitteratur. Bokprovningen består av en genomgång med statistik och analyser av aktuell barn- och ungdomslitteratur, filmade föreläsningar, en utställning och en turné. Verksamheten har pågått sedan 1993. I takt med att utgivningen ökar (136 procent sedan 1993), ökar behovet av orientering om denna. Bokprovningen har stor potential att utvecklas till ett utbildningsverktyg där större tyngd på ny kunskap och forskning om barn- och ungdomslitteratur och barns läsning skulle kunna integreras. Redan idag använder förmedlarna Bokprovningen för kompetensutveckling och vid en ökad resurstilldelning skulle den kunna växa och utvecklas.

Sbi har goda kontakter med alla aktörer på barn- och ungdomsboksområdet och institutet samarbetar brett, varför vi även kan vara en naturlig knutpunkt för läsförmedlingsorganisationer, folk- och skolbibliotek och andra som arbetar inom fältet. Sbi har tidigare varit involverat i och/eller administrerat flera större läsförmedlingsprojekt, bland annat Läs 2000, vars syfte var att upprätta ett rikstäckande nätverk för läsförmedlare.

Sbi stödjer vidare förslaget om ett läsförmedlingslyft för folkbibliotekarier (avsnitt 8.7, s. 149) och vill gärna bidra genom utbildnings- och kompetensutvecklingsinsatser om vi får detta i uppdrag. Vi har, som ovan framgått, en unik kompetens på området och erfarenhet av att förmedla den till förmedlarna.

Avsnitt 10, Uppföljning av och samverkan kring barns och ungas läsning s. 167 ff.

Förslag gällande samverkan kring barns och ungas läsning

Svenska barnboksinstitutet ser sig som en självklar part när det gäller inrättandet av ett Läsråd och ingår gärna i ett sådant.

Avsnitt 11, Framtidsfrågor s. 177 ff.

11.5 Barns och ungas läsinträsse och den digitala tekniken s.183 ff.

I betänkandet betonas avsaknaden av läsforskning och läsvaneundersökningar, liksom forskning om digitaliseringens effekter på läsningen, se till exempel s. 179.

Betänkandet klargör att behovet av en kartläggning av läsvanor bland barn och unga är stort. Denna typ av läsvaneundersökningar kräver ett särskilt forskningsuppdrag. Som framgått har Sbi en infrastruktur för detta och kan åta sig forskningsuppgifter och initiera nationella forskningsprojekt om exempelvis barns läsvanor och digital barn- och ungdomslitteratur.

I detta ärende har Stiftelsen Svenska barnboksinstitutets styrelse beslutat. Lillemor Torstensson och Åsa Warnqvist, som utgör institutets ledningsgrupp, har varit föredragande.